

سند کرمان بر فراز؛ سند تحرک بخشی توسعه استان کرمان

سند «کرمان بر فراز - سند تحرک بخشی توسعه کرمان» در چارچوب شعار سال مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و طی برنامه چهار ساله در افق (۱۴۰۴-۱۴۰۷) بر آن است که با مطالعه و شناخت استان کرمان در ابعاد مختلف، پروژه‌های مهم و پیشران را شناسایی کرده و با رویکرد تحقق شعار سال و استفاده از مشارکت مردم و بخش خصوصی، نخبگان و نوآوران جامعه، در نهایت بسته‌های اجرایی و عملیاتی را در جهت توسعه و آبادانی این استان ارائه دهد.

دکتر محمد رضا وحیدی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان

عکس: محمد هادی جلال پور

استان کرمان با مساحت ۱۸۲ هزار کیلومتر مربع ۱۱/۲ درصد از مساحت کشور و با تعداد ۳ میلیون و ۴۶۰ هزار نفر برابر با ۴ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. با توجه به اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز استان، کرمان استانی است «توسعه‌یافته، برخوردار از عدالت همه‌جانبه با پیوندهای درون استانی و فرا استانی قوی، پاسخگو به نیازهای ملی، منطقه‌ای و دست‌یافته به اقتصادی پیش‌تاز و پررونق با تکیه بر تولید و صادرات فرآورده‌های معدنی، محصولات صنعتی و کشاورزی و ارائه خدمات گردشگری، بازرگانی و ترانزیت بین‌الملل». به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار و اهداف بلندمدت، استان پهناور کرمان با تنگناهای متعددی مواجه است که مهم‌ترین آن، محدودیت شدید منابع آبی است که خشک‌سالی‌های چند دهه اخیر و بیلان منفی متوسط ده سال اخیر به میزان سالانه ۸۰۰ میلیون مترمکعب بیانگر این موضوع می‌باشد. لذا با توجه به محدودیت‌های استان بویژه محدودیت شدید منابع آبی و سهم ۳۹ درصدی اشتغال استان در بخش کشاورزی، دستیابی به توسعه پایدار با ادامه روند فعلی امکان‌پذیر نخواهد بود و نیازمند تغییر ساختار اقتصاد استان است. اصلاح ساختار اقتصادی استان با منطقی نمودن سهم بخش‌های اقتصادی از طریق افزایش سهم ارزش‌افزوده بخش‌های خدمات، صنعت و معدن و کاهش سهم بخش کشاورزی صورت می‌پذیرد. این اصلاح که فرایندی بلندمدت بوده به‌گونه‌ای است که توأم با حفظ و ارتقای محصولات کشاورزی از طریق افزایش بهره‌وری و تغییر الگوی کاشت و کشت گلخانه‌ای و تأکید بر محصولات رقابتی و صادراتی و توسعه بخش صنعت و معدن بویژه صنایع مرتبط با معدن، فولاد و خوشه‌های صنعتی و نهایتاً توسعه بخش خدمات بخصوص توسعه گردشگری، سعی در تعادل بخشی فضایی و توسعه پایدار دارد.

مدیریت استان با درک اهمیت موضوع و در آغاز برنامه توسعه هفتم کشور مبتنی بر

مسائل اولویت‌دار و کلیدی و لزوم تحرک بخشی و پویایی فرایند توسعه در استان پهناور کرمان، موضوع تحرک بخشی توسعه استان را تحت عنوان «سند کرمان بر فراز» در چارچوب شعار سال مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و طی برنامه چهار ساله در افق (۱۴۰۴-۱۴۰۷) مطرح و بر آن است که در تعامل با تمامی ارکان اجرایی استان و با استفاده از مشارکت مردم و بخش خصوصی و نخبگان و نوآوران جامعه، محورهای پروژه‌های مهم و تأثیرگذار و محرک توسعه و آبادانی استان را شناسایی و هدف‌گذاری نماید.

سند «کرمان بر فراز» می‌تواند به‌عنوان بستری در راستای تعادل بخشی امور برنامه‌ریزی و آمایش سرزمینی ایفای نقش نموده و با اجرایی شدن پروژه‌های منبعت از این سند و با بهره‌برداری مناسب از امکانات و قابلیت‌های مناطق در ایجاد تعادل فضایی پهنه سرزمین، تلفیق ویژگی‌های فرهنگی مناطق در فرایند برنامه‌ریزی‌های ملی- منطقه‌ای و همچنین تخصصی کردن نقش محوری مناطق با بهره‌گیری از قابلیت‌های طبیعی، اجتماعی و اقتصادی در شتاب بخشیدن به فرایند توسعه و هدایت صحیح آن، گام‌های مؤثری بردارد. با وجود این چالش‌ها و مسائل در استان کرمان، گشتن به دنبال رهیافت جهت عبور از وضع نامطلوب شاید یادآور این ضرب‌المثل باشد که تا ریشه در آب است امید ثمری هست. واضح است که گذار از این چالش‌ها و مشکلات مستلزم شناخت موشکافانه‌تر مسائل، تعیین قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها و در نهایت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی نظام‌مند و ژرف‌اندیشانه است. سند «کرمان بر فراز - سند تحرک بخشی توسعه کرمان» در چارچوب شعار سال مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و طی برنامه چهار ساله در افق (۱۴۰۴-۱۴۰۷) بر آن است که با مطالعه و شناخت استان کرمان در ابعاد مختلف، پروژه‌های مهم و پیشران را شناسایی کرده و با رویکرد تحقق شعار سال و استفاده از مشارکت مردم و بخش خصوصی و نخبگان و نوآوران جامعه، در نهایت بسته‌های اجرایی و عملیاتی را در جهت توسعه

و آبادانی این استان ارائه دهد. در ادامه ضمن بیان کلیات موضوع، اهمیت و ضرورت طرح و نیز اهداف سند بیان می‌گردد.

به‌رغم همه تلاش‌های انجام شده، اهم اهداف برنامه‌های پنج‌ساله گذشته تحقق نیافته که عمدتاً به علت نبود یکپارچگی در سیاست‌گذاری، دگرگونی اهداف و سیاست‌ها در گذر زمان، پیگیری طرح‌های متفاوت در دولت‌ها، غیر همسانی برنامه‌ها و شرایط سیاسی و اقتصادی و جامع نبودن یا غیرواقعی بودن اهداف، باعث شد که به جایگاه اصلی هدف‌گذاری شده در برنامه دست نیابیم.

«تحرک بخشی توسعه استان» بر این فرضیه استوار است که توسعه و تلاش برای پیشرفت و وسعت بخشیدن به دامنه تولید ثروت در استان، باعث عبور از اثرات نامطلوب اقتصادی سال‌های گذشته می‌گردد؛ در این راستا می‌توان وضع موجود را با بهبود روش کار و افزایش بهره‌وری در میان‌مدت برطرف کرد و مطمئناً این حرکت پویا، توسعه اقتصادی در منطقه را به همراه خواهد داشت.

هدف از تهیه سند تحرک بخشی استان، دستیابی به سندی است که مسئله محور، منسجم، اثربخش، مبتنی بر احصا و به‌کارگیری روش‌های اجرایی برای دستیابی به توسعه پایدار در چارچوب اسناد بالادستی و توسعه متوازن اقتصادی و تعادل بخشی به مناطق مختلف استان باشد، **براین اساس مهم‌ترین اهداف عبارتند از:**

- فعال‌سازی بخش خصوصی به‌عنوان موتور و محرک اصلی رشد اقتصادی و صنعتی استان،
- کاهش سطح بیکاری و ایجاد اشتغال پایدار،
- مردمی کردن اقتصاد از طریق میدان دادن به فعالان بخش خصوصی و رفع موانع و مشکلات،
- حمایت از کار و سرمایه‌گذاری در استان،
- توسعه مهارت، دانش و انگیزه نیروی کار،
- تسهیل دسترسی به سرمایه و فناوری مناسب،
- دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی نوین،

- اطمینان از دسترسی و مدیریت پایدار آب و توسعه سیستم فاضلاب،

- اطمینان از آموزش فراگیر باکیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان،
- کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و درون منطقه‌ای.

فرایند طرح و تصویب پروژه‌های سند توسعه استان (با رویکرد مبتنی بر اسناد بالادست) با مرکزیت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان انجام گرفته است. در این فرایند علاوه بر اعضای کارگروه، نخبگان و صاحب‌نظران هر محور در سطح استان و کشور شناسایی و از نقطه نظرات آن‌ها در تهیه و تدوین سند استفاده گردیده و پروژه‌های مربوط به هر محور، در گروه‌های کاری و کارگروه‌های مرتبط، مطرح و در نهایت تصویب گردیده است. همچنین در گروه‌های کاری و کارگروه‌های مرتبط، گزارش پیشرفت پروژه که از دستگاه‌های اجرایی دریافت شده، بررسی و سپس جهت تایید و نظارت نهایی به دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان ارسال خواهد شد.

در برنامه هفتم توسعه، تغییر پارادایم و انتخاب رویکرد برنامه‌ریزی یکپارچه‌نگر، مسئله محور و مبتنی بر اولویت‌ها و پیشران‌های توسعه برای دوری‌گزینی از برنامه‌ریزی بخشی و جامع و بهره‌گیری از تمامی عوامل نهادها و ظرفیت‌های توسعه کشور (بازیگران توسعه) مدنظر قرار گرفته است. در همین راستا به استناد مفاد نظام‌نامه برنامه هفتم، محتوای سند تحرک بخشی استان با تأکید بر مسئله محوری و اولویت‌بندی موضوعات توسعه‌ای در چارچوب بندهای سیاست‌های کلی تهیه و تدوین می‌گردد. **براین اساس موضوعات محوری این**

سند در سه گونه پروژه‌های:

- پیشران‌ها (محرک‌های توسعه)،
- مسائل بحران‌زا (موانع توسعه)،
- بسترسازها (ظرفیت‌سازهای توسعه) تعریف گردیده‌اند.

با هدف استفاده حداکثری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه استان، با هدف تحرک بخشی به توسعه استان و اجرای اقدامات نو و ابتکاری در زمینه پیشرفت

اقتصادی و رفع مشکلات و موانع توسعه استان، **محورهای مبتنی بر معیارهای ذیل مشخص گردید:**

- انطباق حداکثری با اسناد بالادستی (برنامه هفتم، آمایش سرزمین و...)،

- در راستای تحقق شعار سال (جهش تولید و راهکارهای افزایش میزان مشارکت مردم)،

- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی،

- بیانیه مقام معظم رهبری با عنوان گام دوم انقلاب،

- تأکید بر نقاط قوت و فرصت‌های استان و رفع نقاط ضعف و تهدیدهای استان،

- تعادل بخشی و عدالت سرزمینی در پهنه استان،

- توجه به پروژه‌های بخش خصوصی به‌عنوان موتور محرک توسعه استان.

محورهای تعریف شده، اساساً برنامه‌های فرابخشی بوده که انجام عملیات مربوط به هر محور مستلزم همکاری بیش از یک دستگاه اجرایی می‌باشد؛ آنچه به‌عنوان نقطه قوت در اجرای محورهای می‌توان نام برد همگرایی و هم‌افزایی دستگاه‌های اجرایی متولی با محوریت مسئول محور در راستای تسریع در به سرانجام رسیدن پروژه‌های تعریف شده طبق برنامه زمان‌بندی است. عملکرد محورهای در جلسات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان به‌صورت مستمر مورد ارزیابی و پایش قرار می‌گیرد و نقاط قوت و ضعف آن‌ها و همچنین موانع در مسیر تحقق اهداف محورها مورد بررسی و با حضور استاندار محترم و سایر دستگاه‌های اجرایی تصمیمات و اقدامات لازم در جهت رفع موانع و پیشبرد اهداف اتخاذ می‌گردد.

با توجه به شرایط استان و دلایل ذکر شده در خصوص انتخاب محورهای تحرک بخشی، **۱۲ محور به‌عنوان محورهای سند تحرک بخشی انتخاب و فرایند تهیه و تدوین اسناد مرتبط با آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت، محورهای تعریف شده عبارتند از:**

(۱) صنعت و معدن،

(۲) گردشگری و صنایع دستی،

(۳) مولدسازی و تأمین منابع مالی،

(۴) توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان،

(۵) حمل‌ونقل و مسکن،

(۶) آب،

(۷) انرژی،

(۸) مهارت و اشتغال،

(۹) امنیت غذایی و سلامت،

(۱۰) فرهنگی و اجتماعی،

(۱۱) مهارت‌تورم،

(۱۲) کشاورزی و منابع طبیعی،

(۱۳) سایر موضوعات.

لازم به ذکر است از آنجا که ممکن است برخی پروژه‌های مهم و تأثیرگذار در سطح استان بویژه پروژه‌های مهم مرکز استان و دیگر شهرستان‌ها، مناطق ویژه اقتصادی و غیره متناسب با موضوعات ۱۲ گانه محورها نباشند، تحت عنوان سایر موضوعات تعریف شده‌اند.

از پروژه‌های مهم سند کرمان بر فراز می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

تکمیل طرح‌های صنعتی استراتژیک استان نظیر: (کنسانتره مس ملی صنایع مس ایران، مجتمع جهان فولاد سیرجان، مجتمع پتروشیمی کرمان، توسعه آهن و فولاد گل‌گهر، فولاد بوتیای ایرانیان، شرکت توسعه صنایع و معادن گهر مس توسعه آهن و فولاد گل‌گهر) و احداث ناحیه صنعتی (رابر، فاریاب، گلباف، چترود، شهداد، اندوهجرد و محی آباد)، احداث شهرک خورشیدی (بافت، راین، سیرجان و بردسیر) و مرمت، حفاظت و احیاء تعداد ۳۴۰ اثر تاریخی شاخص، افزایش ۱۳۰۰ اقامتگاه برای گردشگران، تکمیل ساختمان سد صفارود، پروژه انتقال آب دریای عمان به استان کرمان، احداث هفت بیمارستان در شهرستان‌های کرمان، شهر بابک، جیرفت، کهنوج، عنبرآباد و بم، اتصال جنوب استان به سواحل مکران از طریق احداث بزرگراه محمدآباد ریگان- بندرجاسک، اتصال راه آهن کرمان - سیرجان، اتصال راه آهن رفسنجان- کرمان، اتصال راه آهن جیرفت- کرمان و احداث ترمینال جدید فرودگاه بین‌المللی کرمان جهت افزایش پروازهای داخلی و خارجی و اتصال استان کرمان به مقاصد بین‌المللی. **///**